

Ár 2000, þriðjudaginn 25. júlí var Kjaradómur settur að Kalkofnsvegi 1 í Reykjavík og haldinn af Garðari Garðarssyni, Jóni Sveinssyni, Margréti Guðmundsdóttur, Óttari Yngvasyni og Þorsteini Júlíussyni.

### **Fyrir var tekið:**

**Að ákvarða laun forseta Íslands sbr. lög nr. 10/1990 og lög nr. 84/2000.**

### **I.**

Embætti forseta Íslands var stofnað með Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands, lög nr. 33/1944. Í 9. gr. stjórnarskrárinnar er kveðið svo á að forseti lýðveldisins megi hvorki vera alþingismaður né hafa með höndum launuð störf í þágu opinberra stofnana eða einkaatvinnufyrirtækja. Ennfremur segir að laun forsetans skuli ákveðin með lögum og greidd af ríkisfé. Einnig segir að óheimilt sé að lækka greiðslur til forseta á kjörtímabili hans. Þessi ákvæði stjórnarskrárinnar standa enn óbreytt.

Sett voru sérstök lög um laun forsetans, lög nr. 37/1944. Samkvæmt 1. gr. laganna átti að greiða forsetanum laun mánaðarlega fyrirfram. Ennfremur sagði í lögunum að forseti ætti að hafa ókeypis bústað, ljós og hita og vera undanþeginn öllum opinberum gjöldum og sköttum. Þá skyldi greiða allan útlagðan kostnað forseta vegna rekstrar embættisins úr ríkissjóði sérstaklega.

Með lögum nr. 94/1952 voru árslaunin hækkuð. Enn var launum forsetans breytt með lögum nr. 3/1964 og voru þá ákveðin sem mánaðarlaun en áður voru launin ákveðin sem árslaun.

Árið 1969 voru sett sérstök lög um eftirlaun forseta Íslands, lög nr. 26/1969, en ekki höfðu verið áður í lögum ákvæði um biðlaun og eftirlaun forseta.

Árið 1971 var gerð sú grundvallarbreyting að Kjaradómi var falið að ákvarða laun forsetans, sbr. 1. gr. laga nr. 58/1971. Hefur sú skipan haldist síðan og hafa laun forsetans ætíð verið hæst launa þeirra aðila sem Kjaradómur úrskurðar laun, þrátt fyrir að launin hafi verið skattfrjáls.

Með lögum nr. 10/1990 voru lög um laun og eftirlaun forsetans sameinuð í ein heildarlög, þ.e. lög um laun forseta Íslands, sem enn eru í gildi með breytingum. Ekki voru gerðar miklar efnisbreytingar frá eldri lögum, en þó voru réttindi fyrirverandi forseta til eftirlauna rýmkuð nokkuð. Í 1. mgr. 2. gr. laganna voru enn tekin upp þau ákvæði að forsetinn skuli undanþeginn öllum opinberum gjöldum og sköttum.

Gerð var breyting á lögum nr. 10/1990 með lögum nr. 84/2000. Þar voru felld brott úr 1. mgr. 2. gr. laganna orðin “*og er undanþeginn öllum opinberum gjöldum og sköttum*”. Ennfremur var 2. mgr. 2. gr. felld brott, en hún fjallaði um að skattfrelsi launa forsetans næði ekki til eftirlauna hans. Þá voru gerðar breytingar á öðrum lagaákvæðum er vörðuðu skattfrelsi forsetans, eins og vikið verður að hér á eftir.

## II.

Lög nr. 10/1990 um laun forseta Íslands og skattfrelsi launa hans eru sérlög og ganga frammar almennum lögum. Þrátt fyrir það voru ákvæði í almennum skattalögum sem undanþáðu forsetann frá þeim sköttum eða gjöldum sem þau annars lutu að. Þau undanþáguákvæði sem hér skipa máli var að finna í lögum nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt, tollalögum nr. 55/1987, lögum um tryggingargjald nr. 113/1990 og lögum um staðgreiðslu skatts á fjármagnstekjur nr. 94/1996. Þessi undanþáguákvæði voru öll numin úr gildi með lögum nr. 84/2000. Slík undanþáguákvæði var hins vegar hvorki að finna í lögum nr. 50/1988 um virðisaukaskatt né öðrum lögum þar sem lögð eru gjöld eða kvaðir á þegnana. Þrátt fyrir það hefur framkvæmdin verið sú að endurgreiða forsetanum það sem hann hafði lagt út í virðisaukaskatt, hafi hann farið fram á slíka endurgreiðslu. Styðst það við almenna heimild í lögum nr. 10/1990. Kjaradómur hefur aflað gagna um það hverjum fjárhæðum þessar endurgreiðslur hafa numið síðast liðin fimm ár. Ennfremur hefur verið aflað upplýsinga um endurgreiðslur tolla og annarra gjalda fyrir sama tímabil. Þessar endurgreiðslur eða undanþágur frá greiðslum viðkomandi gjalda voru hluti af lögkjörum forsetans.

## III.

Með lögum nr. 84/2000, sem afnámu skattfrelsi forsetans, var sett ákvæði í 6. tl. 28. gr. laga nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt, en 28. grein tekjuskattslaganna fjallar um hvað ekki telst til tekna. Ákvæðið er svohljóðandi: “*Hlunnindi forseta Íslands vegna embættisbústaðar og rekstrar hans, risnu og bifreiða eða önnur hlunnindi sem embættinu fylgja.*” Kemur hér til sérstakrar skoðunar hvað telst vera embættisbústaður í skilningi laganna.

Sem kunnugt er hefur forseti Íslands ávallt haft embættisbústað að Bessastöðum á Álftanesi. Lengst af bjuggu forsetar með fjölskyldu sinni á lofti Bessastaðastofu. Á þessu varð breyting fyrir nokkrum árum er byggt var sérstakt íbúðarhús á Bessastaðajörðinni. Flutti núverandi forseti þangað fyrstur manna og varð hann að búa húsið húsgögnum og munum og kosta það að mestu af eigin fé. Er þetta hús einkabústaður forseta og fjölskyldu hans. Móttökur á vegum embættisins fara hins vegar fram í Bessastaðastofu og þar hefur forsetinn einnig skrifstofu.

Það hefur tíðkast frá stofnun forsetaembættisins að líta á Bessastaðajörðina alla sem embættisbústað forsetans, en ekki þau húsakynni ein sem ætluð eru forseta og fjölskyldu hans til einkaíveru. Þetta breyttist ekki með tilkomu hins nýja íbúðarhúss. Bessastaðajörðinni hafa fylgt nokkrar tekjur, einkum hlunnindi af æðarvarpi. Hafa þær tekjur, að frádregnum kostnaði, runnið til sitjandi forseta á hverjum tíma.

Lög nr. 84/2000 verða ekki skilin svo, að til hafi staðið að breyta framangreindu fyrirkomulagi. Verður að túlka 6. tl. 28. gr. laga nr. 75/1981 um tekjuskatt og eignarskatt á þann veg að tekjur forsetans af þeim hlunnindum sem Bessastaðajörðinni fylgja myndi ekki stofn til tekjuskatts og verður því ekki litið frekar til þeirra við ákvörðun um laun forsetans.

#### IV.

Áður er getið laga frá árinu 1969 um eftirlaun forseta Íslands. Þau voru tekin nánast óbreytt að efni til upp í lög nr. 10/1990 um laun forseta Íslands. Eru eftirlaun forsetans þar ákveðin 60% til 80% af launum forseta, eins og þau eru á hverjum tíma, eftir því hve forseti hefur setið lengi. Eftirlifandi maki fyrrverandi forseta nýtur 60% af því sem forseta hefði borið í eftirlaun. Eftirlaunin eru ekki undanþegin sköttum. Forseti á eftirlaunum nýtur heldur ekki þeirra fríðinda annarra sem sitjandi forseti naut, svo sem embættisbústaðar og undanþágu frá greiðslu ýmissa opinberra gjalda.

Í lögum nr. 10/1990 er þess ekki getið að forseti skuli greiða í lífeyrissjóð af launum sínum og ekki eru um það ákvæði í öðrum lögum sem lúta að lífeyrisréttindum landsmanna, né undanþágur. Hefur reyndin verið sú að eftirlaun forseta hafa verið greidd beint úr ríkissjóði, eins og laun hans.

Lög nr. 84/2000 hafa ekki að geyma nein fyrirmæli um að ofangreindu fyrirkomulagi skuli breyta. Er því rétt að telja eftirlaunin hluta af lögkjörum forsetans, sbr. 1. málslíð 1. mgr. 2. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda o. fl. Þar sem hlutfalli eftirlauna af launum sitjandi forseta var ekki breytt með lögum nr. 84/2000 hefur hækkun grunnlauna veruleg áhrif til hækkunar á eftirlaunum forseta og maka hans. Kjaradómur hefur af þessu tilefni fengið álit tryggingafræðings um áhrif breytinganna á eftirlaunakjör forsetans.

#### V.

Í fyrri lögum um laun forseta Íslands hefur hann verið undanþeginn öllum sköttum og opinberum gjöldum. Í þessu fólst ekki eingöngu að hann væri undanþeginn tekju- og neyslusköttum, heldur hefur hann einnig verið undanþeginn sköttum af hverskonar eignum, þ.m.t. almennum og sérstökum eignarsköttum, fasteignagjöldum o. fl. Þá má einnig nefna að undanþágan hefur tekið til skattlagningar dagpeninga vegna ferðalaga til útlanda.

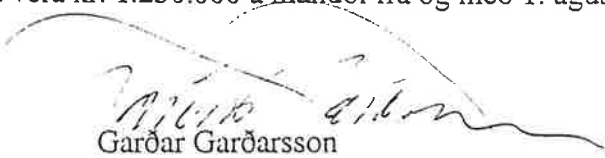
Lög nr. 84/2000 verða ekki skilin svo að ætlun löggjafans hafi verið að lækka laun forseta Íslands frá því sem nú er. Kjaradómur telur að engar forsendur hafi verið til að breyta launum forsetans, ef ekki hefðu komið til umræddar lagabreytingar. Við ákvörðun sína hefur Kjaradómur því reynt að komast sem næst því að halda kjörum forsetans óbreyttum, að öllu virtu.

Kjaradómur tekur fram að hann telur ekki tilefni til að breyta launum annarra þeirra sem hann ákvarðar laun vegna þessarar launaákvörðunar.

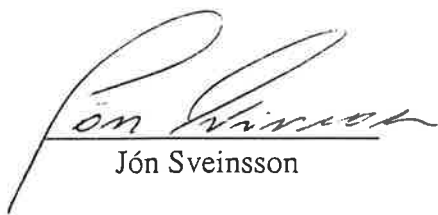
Ákvörðun Kjaradóms gildir frá og með 1. ágúst 2000.

**Því ákvarðast:**

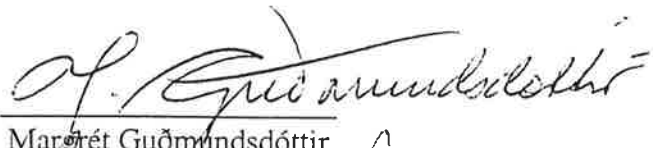
Laun forseta Íslands skulu vera kr. 1.250.000 á mánuði frá og með 1. ágúst 2000.



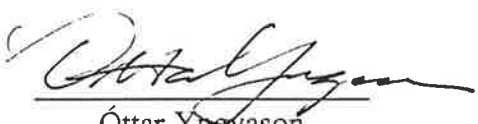
Garðar Garðarsson  
formaður



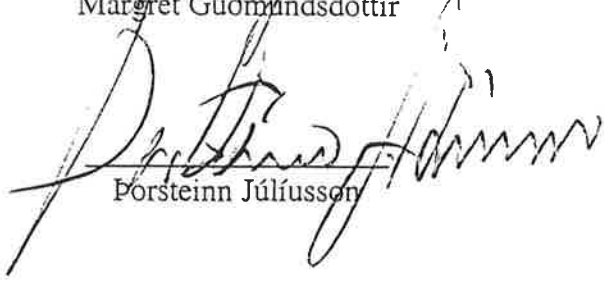
Jón Sveinsson



Margrét Guðmundsdóttir



Óttar Yngvason



Þorsteinn Júlíusson